

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 60 D, POLUGOD. 30 D,
ČETVRTGOD. 15 D, POJEDINI BROJ 1.50 D.

Iza kongresa.

Piše dr. Aleksandar Licht.

V.

Po sredini između ovih stajališta i zvaničnog stajališta u pitanju Jewish Agency jesu stajališta ljevice.

Poale Cijon (Kaplansky) smatra da cionistička organizacija može mirne duše saradivati s necijonistama samo na osnovi svesvijetske židovske demokratije. Dok se ne sazove demokratski svjetski kongres, valja putem Keren Hajesoda pritegnuti necijonističko židovstvo na saradnju u Jewish-Agency.

Isto tako smatra i »Ceire Cijon« (Mereminski) židovski kongres onom židovskom »konstituantom«, koja će sav židovski narod ujediniti u radu i odlučiti o sastavu »Jewish-Agency«. Prethodno, do sazova toga kongresa, imadu cionistička organizacija i Keren Hajesod zajedno da izgrađuju Palestinu.

Hitahdut napokon zastupa stajalište, da skupnost prava i dužnosti, koja je po Mandatu nad Palestinom podijeljen Jewish-Agencyji mora da ostane pridržana cionističkoj organizaciji dotle, dok svjetski židovski kongres, koji se ima sazvati, ne izgradi Jewish-Agency u zastupstvo svih dijelova židovskoga naroda. U međuvrijeme ovlašćuje se Egzekutiva da stupi u pregovore onih krugova koji stoje na tlu palestinskog mandata, ali ne pripadaju cionističkoj organizaciji, te da u sporazumu s Akcijonim Odborom ustanovi oblik i uslove njihove saradnje u jednome savjetodavnom tijelu Jewish Agency-je.

Između rezolucija Poale Cijona, Ceire Cijona i Hitahduta razlike su u ovome:

Sve tri grupe afirmiraju demokratski princip svjetskog židovskoga kongresa, koji se ima sazvati da odluči o Jewish Agency. Ali dok Hitahdut daje tome kongresu zadatak da Jewish Agency izgradi u zastupstvo svih dijelova židovskoga naroda, dotle po prijedlozima Poale Cijona i Ceire Cijona daje cionistički kongres tome budućem kongresu ovlast, da ovaj potonji preuzme od cionističke organizacije njezina prava koja ima kao Jewish Agency. Drugim riječima: Po prijedlozima Poale Cijona i Ceire Cijona cionistička se organizacija lišava u korist svjetskoga kongresa svojih prava kao Jewish Agency prenašajući ih na svjetski židovski kongres a po prijedlogu Hitahduta — iako ne posve jasnome u tome pogledu — cionistička organizacija imala bi da ostane integralna sasto-

jina Jewish Agency koja bi tek imala da se izgradi po općem svjetskome židovskom kongresu, dakle proširi učesćem predstavnika židovstva. Po prijedlogu Hitahduta u međuvrijeme jedini je nosilac Jewish Agency-je cionistička organizacija; Jewish Agency nema da se proširi, već da joj se pridade savjetodavno vijeće, u kome bi bili zastupljeni predstavnici »krugova« (ovo je elastično i daje Egzekutivi slobodu) koji, iako necijoniste, priznavaju načela mandata nad Palestinom. Po prijedlogu Poale Cijona i Ceire Cijona ima da se proširi, i u međuvrijeme Jewish Agency i to: po prijedlogu Ceire Cijona sa izabranim zastupnicima prinosnika za Keren Hajesod, a po prijedlogu Poale Cijona osim toga sa zastupnicima Vaad Leumi-a i demokratski izabranim zastupstvima židovskog pučanstva raznih zemalja.

Preostaje da iznesemo stajalište desnoga krila kongresa: Mizrahija.

Već u tome, što su govornici Mizrahija najviše prekoravali Egzekutivu, što nije izvršila predradnje za saziv općeg svjetskog židovskog kongresa, očituje se da je sve težište Mizrahija na tome kongresu. Njegov zadatak ima da bude da bira Jewish Agency, na koju ima da se prenese skupnost prava cionističke organizacije, što ih ona prema članu 4. Palestinskog Mandata ima kao Jewish Agency. Za saziv toga kongresa predviđa se rok od dvije godine. Što ima da bude u međuvrijeme, od toga Mizrahi ne pravi pitanje. Od presudne je važnosti, prema Mizrahiju, jedino pitanje svjetskog židovskog kongresa.

Mala skupina »Dror« (tri delegata) jedina izrijekom, za sad, otklanja saziv svjetskog židovskog kongresa kao irealne stvari. Ona je sporazumna, s obzirom na teški položaj, sa sazivom jedne propalestinske konferencije, u kojoj učestvuju organizovane židovske mase. Dotle otklanja svaki provizorij, jer smučuje put demokratskoga cionizma.

U svome programnome govoru Weizmann se još jednom osvrnuo i na pitanje Jewish Agency. Rekapitulirajući svoje stajalište što ga je iznio u generalnoj debati, Weizmann izražava svoju »simpatiju i interes« za židovski svjetski kongres. Ali do toga još je dalek put. I da se do njega dođe, bitno je, da se pitanje proširenja Jewish Agency tretira kao bezuslovno nužna stvar koja ima da se izvrši bez odlaganja. Weizmann ne pravi pitanje iz forme; traži tek elastičnost i takovu stilizaciju koja

će očitovati pouzdanje u one, koje hoćemo da pritegnemo na saradnju.

Nakon što su tako, ukratko, izložena stajališta pojedinih grupa, bit će lakše da svedemo na pravu mjeru protivštine, što su izbile, i da dademo sebi odgovor na pitanja: u koliko su načela, koja bi se imala da održe u sastavu Jewish Agency, bitno presudna — kako su prikazana — i jesu li sukobi do kojih je ovo do umora tretirano pitanje — ovaj clou kongresa, kako ga je nazvao jedan govornik — dovelo, bili osnovani uistinu u stvarnosti problema, ili je ono, možda i nehote, iz uzroka, koji leže izvan toga pitanja, suviše zaoštreno i zapremalo nesrazmjerno prevelik prostor.

Možda ćemo doći do uvjerenja, da je umni naš Sokolov imao pravo: da razlikosti mišljenja nemaju svoj uzrok u pitanju samome, nego u mitologiji koja se obrazovala oko ovoga pitanja.

Hapoel Hacair.

Ideja.

III.

Čemu naglašavanja ideje o zajednici, kad jevrejske naseobine Palestine sačinjavaju i onako idejnu celinu? Da, sigurno su ove stanice jevrejskoga pionirskog rada proizašle iz ideje narodnog preporoda, one su što više svaka za sebe jedan socijalan eksperiment, nepoznat u galutskoj historiji. Jedna nevidljiva, nacionalna veza ckuplja ih sve u faktor, koji se naziva Novim Jišuvom. Kad bi se tim faktorom moglo da označi čitavu Palestinu kao narodnu domaju jevrejskog naroda, onda zaista ne bi već bilo problema za osvojenje zemlje. Ali tome nije tako. Promotrimo li trezno prilike, predočiće nam se slika, kojoj se jevrejski narod ne će moći da obraduje. Ako se pomisli, da se od jedne stotine hiljada Jevreja bavi obrađivanjem palestinskog tla samo četiri hiljade duša, onda će slikovita iluzija naskoro da nestane. Mora da se zapitamo, gdje je toj nerazmernosti razlog. Mnogi napominju kao uzročnike tom stanju: pomanjkanje sredstava, nespособnost Jevreja, da se trajno pozabave zemljodjelstvom, nestašica unutarnje discipline u pionirskim redovima, koja se očituje u ceplenju sila, stvarajući neprestano nove stranke i strančice, te konačno vanjsko političke momente, kao zabranu imigracije i slično.

Biće da svi ti razlozi nešto važe, važe kao zapreke, koje su zato postavljene, da ih se mimoide. Glavni je momenat ne-

uspeha ipak unutarnja kriza ove celine, koja se naziva Novi Jišuv. Gradi se bez sistema, bez razmera u odnosu farme i grada bez jedinstvenog programa za izgradnju nečeg novoga. Ova je optužba zaista teška i svako tko je diže, mora da oseća dovoljno jakosti za odgovornost, koju time preuzima. Optužba ne ide one, koji žrtvuju svu svoju sopstvenost na oltar svojih ideala, ona je namenjena sistemu, koji socijalističku Palestinu izvršava ruglu profanosti.

Prema ideji Hapoeel Hacaira jevrejska će narodna domaja samo onda biti, ako će u njoj, kao radnoj zajednici nestati oprečnosti između nastojanja zemljoradnika i industrijskoga (gradskog). Stoga razloga Hapoeel Hacair primarno odbija namisao forsiranja klasnih borba u zemlji, koja je u ekonomskom pogledu toliko nerazvijena, da se ne bi moglo da označi kapital tiranijskom silom — stojeći pri tome na stanovištu, da se u palestinsku zajednicu može da ubroji samo duševni ili fizički radnik. Stoga razloga stvara Hapoeel Hacair svoje borbene jedinice i institucije, da budu tvorom i zborom pioniri velike i jedinstvene zajednice Radne Palestine.

Ta je zajednica: skup proizvodilačkih i konzumnih zadruga upravljenih jedinstvenim vodstvom. Da se reguliše proizvodnja u prvom redu pod vidokrugom potreba zemlje, odnosno da s druge strane otereti potrošačke zadruga od posredstva privatnika, kojih dejstvovanje prouzrokuje porast cena na tržištima zemlje, ili odvada onakve proizvode van zemlje, koji su za život naseobina od neprocenjive vrednosti. Dešavalo se primerice, da nekoje radničke naseobine nisu imale kruha, dok se je na farmama, koje su bile od ovih udaljene neko trideset kilometara, radilo za izvoz cerealija. Ili da su radnje najednoć zapele, jer je nestalo najobičnijeg semenja. Onda se je moralo da zatraži pomoći od »neprijateljskog felaha, tako da je došlo do čudne anomalije, da je Jevrej, koji je došao u zemlju, kao faktor napretka, navodno opskrbljen svim sredstvima, najednoć postao dužnik onog neverovatno siromaš-

nog seoskog Arapina. Istina je, da su to sve znakovi početaka i njegovih kriza. Ali opet je isto tako prirodno, da je trebalo da se nađe uzročnike ovih zala, da ih se iskoreni trajno, imajući na vidu zaista socijalističku Palestinu.

Ovaj socijalizam zadruga ne teži za ukalupljenjem svih nastojanja po istom receptu za sve članove zajednice Radne Palestine. Stoga i taj federativni oblik, da se očuva individualno obeležje faktora, koji svi zajedno tvore u celosti socijalističku zajednicu jevrejskog naroda. Zašto socijalističku i zašto upravo ovako socijalističku?

Socijalističku zato, jer jevrejski pioniri Palestine grade svojim radom novo društvo. Stoga je potrebno, da se već u početku ukloni svaki društveni porok, koji proizlazi iz privatno kapitalističkog gospodarstva.

Jedino je Jevrejski Narodni Fond institucija, koja danas provada nacionalizaciju i socijalizaciju zemlje. Ali njegov je posed — posed jevrejskog naroda — u razmeru spram celokupne palestinske plohe tako malen, da danas još zaista nije centralna zemljišna uprava zemlje.

Socijalizam Radne Palestine uvetovan je pravednom, nacionalnom razdiobom zemlje za svakoga, koji dolazi u zemlju da radi. Bez parčeta zemlje za svakoga nema realne veze s historijskom Palestinom.

Današnje prilike zaista ne pružaju dovoljno jamstva za harmoničko društveno uređenje Novoga Jišuva. Apstrahirajmo mnoge štrajkove, koji svaki čas u gradovima izbijaju — ta konačno — imade li koje zemlje na svetu, gdje je pojava štrajka nepoznata, sem kad je reakcionarna sila tlači. Štrajk je tako prirodna pojava, da je potpunoma krivo, kad se je promatra samo s gospodarskoga stanovišta. Treba uzeti u obzir socijalni momenat, pod kojim vidokrugom znači štrajk reakciju na nanešenu nepravdu, prikraćenje nadnice itd. Ta to je jedino osetljivo sredstvo socijalno ugnjetavanih protiv tiranije mamona. — No kuda ćemo da svrstamo ovaj primer: Grupa halucim radi kao kvuca (zadruga) nekoliko go-

dina na zemljištu nekog Jevreja, koji živi van granica Palestine. Borba za život zadruga vanredno je teška, jer za njen opstanak treba da se upotrebe sve one mršave mogućnosti, što ih pružaju palestinske prilike. Ali ipak volja ovih pojedina, koji su vezani oduševljenjem za jedan cilj pobeđuje sve zapreke. Radna je zajednica spašena. Posle tolikih napora, kad je pitanje opstanka kvuce donekle uređeno, kad je zemlja donekle pripravljena za kolonizaciju, nastupa vlasnik zemlje sa zahtevom, da se halucim maknu jer mu zemlja treba!

Zar će kvuca da reagira štrajkom?

Nakon toliko uložene energije, da se obezbedi život zajednice, ona se raspada, jer njeni članovi mora da se sele. Iskrsava ponovno sablast gladi i bezkućništva, a sve samo zato, jer nema zemlje, ili jer je zemlja, koja dostaje čitavoj jednoj zadrugi, određena na uživanje jednom čoveku.

Taj primer iz života novih naseobina nije samo značajan, jer je sudbonosan po udes ovih radnika, koji neprestano i neumorno vrše svoju pionirsku dužnost, zatajujući pitanje vlastite »egzistencije«. Za njih pionirstvo nije samo rad oko ekonomske rentabilnosti jedne naseobine. Pionirstvo znači iz kamena i pustoši stvoriti pristupačnu zemlju za rentabilna gospodarstva. U dezintresmanu ove vrste za rentabilnost nekog gospodarstva leži golem razlika između pionirskog naseobljavanja i onog privatno-kolonističkoga.

Privatna kolonizacija, koja gradi na nenacionalnom zemljištu, predstavlja još jednu opasnost. Ta se opasnost sastoji u zemljišnoj spekulaciji. Zemljišni je problem i onako već vanredno komplikovan, jer se zemlja ne može izravno da eksploatiše, jer je u arapskom, odnosno u manjoj meri u posedu britanskih vlasti. Neprestanim kupovanjem zemljišta, a to je jedini pravni način sticanja zemlje po Jevrejima, raste i cena zemlji. Stoga je već danas cena neobrađene zemlje nerazmerno visoka. Zemljišna je spekulacija u cvatu. Stoga mora svako iole iskreno nastojanje da se reši socijalni problem ići onamo, da se uvođenjem visokih poreza

A. D. Gordon:

Pisma iz Palestine.

Treće pismo.

Prijatelji moji!

Dolazim sad do najtežega pitanja našega razmatranja. Mi se nalazimo u ratu. Dajte da vidimo, što je iz toga elementarnoga mjenjanja, mjenjanja, kakvo svijet dosada još nije vidio, izlazi za živo mišljenje, za živu dušu.

Narodi, kulturni se narodi biju, uništavaju sebe i druge, ubijaju milijune mladih ljudi, svoje najbolje sile, razaraju gradove, sela, provincije, zemlje, radove stotinâ godina. Što je to? Što se tu zbiva? Zar će toliko dobiti, koliko na sebi i na drugima razaraju? Gdje je mudrost, napredak, svjetlo, sve one lijpe stvari, kojima se današnja generacija toliko diči?

Nemoguće je pomisliti, te je sve to slučajno, pobunom ili na slični način došlo. Vidjeli smo, da su ljudi, koji su

bili uvijek protiv rata, ušli u nj s gotovo nerazumljivim žarom. Kod ljudi, što osjećaju, misle i pjevaju i stvaraju, propovijedaju da se prekuje oruđe rada i stvaranja u oružje rata i pustošenja, nema fraza, što bi to mogle da rastumače. Ljudi su uvijek i svagdje ljudi. Još se manje može rastumačiti slučajem ili sličnim razlogom, da su radničke stranke u zaraćenim zemljama, ti najveći i najžešći protivnici rata, nakon svih protesta jednoglasno ušle u rat. Ovdje je bez sumnje došlo nešto do izričaja, ljudski, duboki ljudski osjećaj, viša čovječja sila, koja je bila dugo potlačena, ili nije mogla već dugo, dugo, da se izživi.

Da se i tu nalazi na krivce, da jedan narod krivnju drugome pripisuje, jedna stranka drugoj, to su jasno same izlike. Krivi su svi, ili nitko. Rat nije, kako znamo počeo nakon temeljitoga premišljanja svih, što sudjeluju u njemu, nego je za sve neočekivano počeo. Kriv je dakle, cijeli prijašnji život, t. j. način života svih saradnika u kojima se nešto

borilo sve dok nije do rata došlo. Tako se lako, tako sigurno veli: Kapitalizam, vlade. No tko su kapitalizam i vlada, ako nijesu narodi? Može li vlada da bude bez naroda, kapital bez radnika. Narod, narodna snaga vlada kod svake vlade, pače i kod despotske. Pa kad narod ima lošu vladu, znači, da nema dosta svijesti i volje, te bi imao bolju. Kapital stvaraju uvijek radnici. On mnogo više zavisi o radnicima, o radnoj zadrugi, nego ona o njemu; a kad kapital vlada radnicima, znači, da oni nemaju dosta svijesti i volje, da vladaju kapitalom. A kapitalom vladati, znači u značenju, koje ovdje mislim, biti od kapitala, od želje za kapitalom prost. Jer želja za kapitalom znači konačno samo želju vladati nad drugim, njegovom snagom, njegovom voljom, njegovim životom i biti gospodarski ili duševni parazit ili oba-dvoje u jednom. Nije kapitalist jak, jer ima kakvu realnu moć, — rad je veća i u istini realnija moć —, nije on jak po svojoj moći, nego po slabosti drugih, po

na zemljišnu rentu, koja proizlazi ovakvim kupoprodajama neobrađenog tla, stane na put toj velikoj opasnosti za naseljavanje Palestine. To naravski leži do engleske uprave zemlje. Ovo je jedan od zahteva, koji treba ustrajnom političkom borbom da se realizira s isto toliko energije, koliko svaku drugu diplomatsku akciju.

Palestinski je socijalizam prema tome u prvom redu zemljišni socijalizam za razliku od socijalizma radione i tvornice jevrejskog radništva Amerike i Istočne Evrope, što treba posebno da se istakne. Drugim rečima, težište palestinskog socijalizma jest u uvetima za eksploataciju zemlje.

Konačno i najvažnije pitanje: Radna Palestina, kao socijalistička zajednica radnih zadruga.

Prvi je princip: Da se omogući individualni razvitak zadruga, koje su nastale iz razloga gospodarske uzajamnosti, a da ta individualnost ipak ne bude na uštrb čitavoj radnoj zajednici zemlje. Stoga su sve te zadruga vezane u radnom savezu, koji predstavlja snagu Radne Palestine. Ovom federativnom uređenju zajednice na čelu je vodstvo, koje upravlja diobom rada, produkata i potrebama svojih članova, u koliko su oni od gospodarske zamašitosti po čitavu zajednicu. Znači, da je sav gospodarski uvoz i izvoz upravljani iz ove centrale, eliminišući time ona individualna posredstva, koja su moguće često i agilnija od ovakvih centralnih institucija (što je uostalom stvar tehničke provedbe), ali koja nemaju i ne mogu da imaju u vidu interes celokupnosti, kad ih u tome vlastiti interes sprečava. Stoga razlika, jer dok privatnik mora da računa s tečevnim momentom, velikoj je jednoj zajednici prvi zadatak, da reguliše potrebe svojih članova, računajući često s privremenim deficitom, kao primerice kod velikih nezaposlenosti, općih gospodarskih kriza itd. Time prelazi ta zajednica s gospodarsko-privrednog temelja na socijalni i to je razlog, da je se ovde navada.

Drugi je princip: Da se stvori harmonična saradnja između farme i grada.

željama drugih, kojima on može da udovolji, a oni ne. A želju tu ne možeš da tako lako iskorijeniš kako se misli. Tu ne dostaje samo da se ima dosta samosvijesti i volje, te drugi ne zavлада tobom; želja da drugima vladaš, time nije nikako ugušena, i ako je obično duboko zatvorena i samome vlasniku sakrivena.

To se može vidjeti u životu, ako se ne uvidi jednostavno psihološki. A zato nije obično jasno, jer nije tako jednostavno jasno, da život, što počiva na široj ekonomskoj bazi nego je dopušta vlastita snaga, ili općenito: upotrebljavanje gospodarskih dobara preko mjere onoga, što je za život potrebno, onoga, što se treba, te se daje sve, što se može dati, — da to već znači drugim vladati. Ta želja ima preduboko korijenje u volji, da živi dobro i ugodno, ima preduboko korijenje u cijeloj dosadašnjoj kulturi u kojoj bogatstvo znači koliko i sreća, čast, veličina jakost.

Ne manje je izdašno tlo nove kulture s njenom željom da vlada slijepom pri-

U kapitalističkom sistemu dolazi često do trzavica u odnosu obojih. Primer: Tel-Aviv voli da kupuje egipatsko ili hauransko žito, jer je jeftinije od proizvoda vlastitih kolonija. Zemljodjelac će na to da reagira tako, da će mimoći gradske produkte svoje zemlje, jer su industrijski produkti van zemlje jeftiniji. Tako nastaju protivštine na uštrb gospodarstva zemlje, za kojim slede, naravski i atentatom na čitave društvene slojeve. Tome može da doskoči jedino razumna središnja uprava radne zajednice, koje su članovi zadruga grada i sela. Odnosno, najidealnije su rešenje tog problema vrtni gradovi, koja je tema ipak preopširna, a da bi se ovde u par poteza mogla potpunoma da raspravi.

Zadaća je palestinskog socijalizma, da navedene faktore posmatra s jednog vrhovnog stajališta, da za volju dogmatškog marksizma ne povećava umetnim sredstvima već postojeće difference unutar društvenih slojeva, e bi time odgojio klasnu svesnost ugnjetavanih, kojima će tako pripravljenima sinuti socijalna revolucija, kao njihov spas, spas Palestine. Ne, tko takvo rešenje očekuje, taj neka ne ide u Palestinu, jer se u Erec Israelu ne razara, što se je uz najveće napore sagradilo, već se naprotiv gradi. Gradi na onome, što se je razaralo kroz stoleća i tisućleća, te se nijedan iskren radnik, koji polazi u Palestinu ne će da oda ovim tuđim idolima.

Ideja Hapoel Hacaira nije dakle ideja reformnog socijalizma, ako traži umanje društvenih oprečnosti, jer nije nikada proizašla od državnog, marksističkog socijalizma, već je naprotiv socijalizam zajednice, komu je uzor i temelj međusobna pomoć svakog društvenog faktora.

*

Ovi reci namenjeni su svima, koji u socijalnom rešenju jevrejskog pitanja razabiru osnov regeneraciji jevrejstva. Ponajvećma su pako namenjeni onima, kojima je cionizam zaista značio povratk jevrejstvu prije povratka u jevrejsku domaju, a da im ipak jevrejstvo nije postalo samosvrhom. Ovima neka bude to

rodom. Već u ideji vlasti nad prirodom leži ideja vlasti nad drugim čovjekom. Ako cijeli smisao života, njegova ljepota i snaga leži samo u tome da se čovjek osjeti vladarom, a po svome vladanju i gospodarom, mora da dodje misao i on zaželi da se osjeti gospodarom čovjeka, gospodarom vrhu gospodara, gospodarom vrhu svijuu, bilo snagom kod običnoga čovjeka, bilo duševnom premoći ili čime drugim, što označuje nadčovjeka. Gospodstvo ostaje gospodstvo, uvijek teško snošljivo za uistinu slobodnu dušu, uvijek štetno već u zametku, — vodi konačno do običnoga gospodstva sa svim svojim posljedicama za druge: ovisnosti, ropstvom, siromaštvom i sl. d. To se može i u životu vidjeti, samo ako se gleda bez naočala. No vjerovati, da je moguće stvoriti u svijetu socijalni poredak, ili takov način bezrednoga života, te ne će biti medju ljudima jačih ili slabijih, ne će biti malih duša s velikim i velikih duša s malim praktičkim sposobnostima, i t. d. To bi isto značilo kao i

poziv, da zakroče dalje prirodnom stazom idejnog razvitka. Da budu lučonoše u mraku, pred onima, koji i onako moraju da slede!

Jona Avni.

Palestina — zemlja budućnosti.

Piše dr. M. A. Schalit.

Palestina ima kraj prostorne veličine od 65000 kvadratnih km. samo oko ¼ milijuna stanovnika, te bi mogla, a da se za to ne istisne nijedan stanovnik, primiti još 3 milijuna ljudi. Prije rata živili su Židovi sa svojim arapskim susjedima u prijateljskim odnošajima, a i danas je tome tako u većini seljačkih okruga. Ali i u onim mjestima, gdje su se pogoršali ovi odnošaji, bili bi u većem prijateljstvu, da nema huškača. Zajednički rad obih rasa ne samo da je moguć, on se uistinu i vršio. U žandarmeriji, u policiji rade u najvećoj harmoniji Židovi i Arapi, kako to potvrđuje upravitelj javne bezbijednosti kolonel Branly. Isto tako rade složno i u trgovini naranča. Svi eksporter naranča raznih rasa složili su se u zajedničkom provedenju eksportne kontrole. Jasno je, da se mogu zajednički interesi složno zastupati. Kao daljnji primjer hoću da navedem odnošaje između židovskih i nežidovskih radnika. Kad je palestinska vlada prije kratkog vremena sklopila ugovor sa židovskom radničkom organizacijom glede gradnje ceste Semah—Tiberias prema sistemu učestvovanja na dobitku i gubitku, zamolio je palestinsko-arapski klub u Tiberiasu židovsku radničku organizaciju, da uposli i Arapi kod gradnje ove ceste. Postignut je sporazum pod uvjetom, da arapski radnici dobivaju istu nadnicu i dobitak, liječničku pomoć i sve druge prednosti što ih imade židovski radnik, ali da učestvuju jednakim dijelom i na gubitku. Isto tako imadu arapski radnici da plaćaju sve doprinose kao i židovski radnici. Svaka grupa ima da odredi zastupnika za vođenje poslova. Taj pokušaj u

htjeti, da život postane neka vrsta mehničakoga stroja, a čovjek mašina. Današnja kultura sa svojim gospodarstvom nad slijepom prirodom, svojim triumfom nad njenom sljepoćom, okivanje života u željezne okove, — današnja tehnička kultura teži za tim. I tako ide svojim putem. Čovjek postaje sve sličniji mašini, mišljenje sve tehničkije, osjećanje tehničko, cijeli život postaje tehnički. No život je kako vidimo jači. Protestira na svoj način, despotski, elementarno, kozmički. Stvara rat, kojega nitko ne treba, nitko ne će, koji ne može da donese ikakove koristi, rat koji jezikom smrti i pustošenja, dekretira, što ljudi nijesu htjeli da slušaju kad je kušao da govori jezikom života i stvaranja. Tu se radi o nečemu dubljem nego se u parlamentima, skupštinama i akademijama može da raspravi. Tu se zahtjeva nešto dublje, nego se može topovima i sličnim tehničkim sredstvima zahtjevati.

(Nastavit će se)

svakom je pogledu uspio. Sigurno bi se dalo navesti mnogo primjera, koji pokazuju da se dade omogućiti zajednički rad između Židova i Arapa, naročito u onim slučajevima, u kojima postaju svjesni o zajednici materijalnih interesa.

*

Što su Židovi doprinijeli za izgradnju Palestine? Neću da spominjem sve ono veliko što je uradjeno prije rata. O tome može svaki čitati u raznim knjigama. Ali od okupacije Palestine po Englezima investirala je Cijonistička organizacija i druge velike židovske institucije vrlo znatne iznose u Palestini. Velike su svote plaćene za kupovanje zemljišta, pri čemu su kupnje izvršene na javnom sajmu uz očuvanje interesa zakupnika zemljišta, čija prava brižno čuva vlada. Veliki uspjesi postignuti su u kultiviranju zemljišta; isušene su močvare, podignute su tri pokusne stanice za poljoprivredu i pravljene su brojni pokušaji na polju marvogojstva, peradarstva i svilogojstva. Isto tako provedeno je u velikom opsegu pošumljivanje.

U godini 1919.—1920. zasadjeno je 600000 drveća i pripravljeno je preko milijun rasadnica. Cijonistička organizacija osnovala je hipotekarnu banku s dioničkom glavnicom od 200000 funti. Obligacije pružaju potpunu sigurnost uz 7% kamata. Velik dio cijonističkog budžeta troši se za odgoj. I dok Židovi naravno plaćaju iste poreze kao i svi drugi stanovnici, plaćaju oni iz vlastitih sredstava gotovo sve troškove odgoja do neznatne subvencije, koju u iznosu od 3350 engleskih funti primaju od vlade. Konačno valja spomenuti i sanitarno djelo Hadase, koja uzdržava bolnice u Jeruzolimu, Jafi, Hajfi, Tiberiasu i Safedu kao i u mnogim kolonijama, a pored toga i razne institute kao bakteriološki laboratorij i Rentgenov institut s cijelim nizom znamenitih specijalista, u kojima se drže predavanja iz područja medicine, tako da se može već danas govoriti o jednoj medicinskoj školi kao preteči jeruzolimskog universiteta. Svi su ti instituti otvoreni za sve bolesnike svih rasa i vjera. Među pacijentima velik je broj Arapa.

*

Ovo fragmentarno nabranje dostatno je da dokaže, da je Židovima i Arapima moguće da žive i rade u prijateljskim odnosima, a isto tako, da Židovi već provadaju izgradnju zemlje i da židovski rad i židovski kapital služe cjelokupnosti zemlje.

A sad još jedna riječ o saradnji onih Židova, koji doduše hoće podupirati izgradnju zemlje otaca, ali koji traže i rentabilnost za investicije. Od prenosa mandata na Englesku Palestina je stupila u novu fazu povijesti. Sveta Zemlja prestala je tražiti »haluku«. Ona ne traži više milodara, već stvarnu potporu ljudi iz prakse, kojima hoće da pruža sigurnost za njihov kapital. Tako je gradska uprava Tel-Aviva zatražila zajam te uz potpunu sigurnost daje 7% kamata. Slično je s hipotekarnom bankom. I dionice Anglo-Palentine Bank prosperiraju. Ima još i drugih načina investicija novca u manjim poduzećima s istim

moogućnostima uspjeha, kakovih može da pruža koja druga zemlja. U tom savezu valja spomenuti i dionice velikog Ruthenbergovog projekta za iskorišćivanje snaga vode Jordana. Brojne industrije imaju mnogo mogućnosti za uspjeh jer se sada još sve mora importirati. Tako uspjeva u Palestini najbolji ječam svijeta, koji eksportiraju engleski i šotski seljaci za proizvodnju pive, koje se kasnije konzumira u Palestini tako da Palestina mora da plaća troškove eksporta i ponovnog importa te daća, bez obzira na gubitak nuzgrednih produkata, koji su od neprocijenjive vrijednosti za marvogojstvo u zemlji, u kojoj suho godišnje doba traje 6 mjeseci. Na cijeloj sredozemnoj obali ne postoji veća pivovara, tako da bi svaki podignućem pivovare učinio ne samo dobro djelo zemlji te bi bio pozdravljen kao dobročinitelj, već bi iz tog poduzeća mogao imati velike materijalne koristi.

I svaki strojač kože i tkalac vune imade mogućnost za rad, isto tako i industrija kreča i cementa. I gradnja kuća odbacuje lijep dobitak, dakako ne gradnja poput onih u Tel-Avivu, već jednostavne po modernim higijenskim planovima, a bez suvišnih ukrasa i balkona, što povisuju troškove gradnje i poskupljuju stanarinu. Većina novih useljenika primorana je da traži stanove kod Arapa, koji traže lihvarske cijene za nezdrave i nimalo udobne stanove. Nadalje bi se mogla vrlo lijepo razviti industrija sapuna, jedna industrija, koja je sada u rukama jedne jedine arapske obitelji, koja na taj način zauzima monopolski položaj. Ne treba tek naročito istaknuti da bi se iz Mrtvog mora mogli dobivati milijuni tona soli. Samo bogatstvo na kalijevoj soli tako je veliko, da bi Palestinu moglo učiniti plodnom za stotine godina.

U Palestini je dovoljno mjesta za svakoga, koji ima poduzetnog duha, i za trgovinu i industriju, ali i za umjetnost i literaturu, u koliko ne špekulira time, da u razmjerno kratko vrijeme postigne vanrednih uspjeha.

Keren Hajesod.

Govori dra. Weizmanna u Americi. Amerikanski ured Keren-Hajesoda izdao je na engleskom jeziku u vrlo ukusnoj opremi jednu malu knjižicu, koja sadržaje Weizmannove govore u Americi. Predgovor je napisao poznati new-yorški pravnik i začasni predsjednik Samuel Untermyer. Bilten amerikanskog Keren-Hajesoda od 7 septembra ima slijedeći oglas ove jedinstvene brošure:

»Teško da ijedan državnik našeg vremena ima da snosi teži teret od vodje pokreta, čiji je cilj da se Palestina izgradi jevrejskom narodnom domajom. Sa svih strana ima zapreka, iznutra i izvana, kojima se ne može suprotstaviti vojska, nego postojanost i ustrajnost. Nikad nije bila nužna veća moralna sila, da riješi jednu tako velebnu zadaću. Samo ako se upozna moralna jakost cijonističkog vodje Weizmanna i cijonističkog pokreta, može da se pojmi brzina kojom pokret napreduje. Sjajnu sliku uvjeravajuće i privlačive snage govora dra. Weizmanna pruža nam jedna knjižica sa izvacima iz njegovih govora, koje je on držao u Americi u interesu Keren-Hajesoda za vrijeme njegovog posljednjeg posjeda Amerike. Samo se po sebi razumije, da nisu svi govori u toj

knjizi doslovoce sadržani, jer bi bilo nemoguće, da kod silnog broja tih govora, ne bi bio koji opetovan. Sakupljena su samo najznačajnija mjesta, koja skupa prikazuju jasnu sliku cijonističkog rada i problema u Palestini i Galutu, a ujedno i sliku vodje.

Ako pročitamo ove govore, onda nam je jasno, zašto Weizmann ima tolike uspjehe kako u židovskim tako i u nežidovskim krugovima. U njemu se ujedinijuje kultura orijentalnog Židova sa njegovim misticizmom, njegovim dubokim čuvstvom i njegovom neslomivom postojanošću sa okretnošću, elegancijom, »savoir-faire«-om duhovitog zapadnjaka, koji zna uživati.

Koje čudo onda, da Weizmann jednako utječe na Židove u Pinski i Varšavi kao i na asimilirane Židove Londona i New-Yorka, a da se i ne obazremo na diplomate i državnike. Njegovim neprestanim putovanjem, koje je bio poduzeo cijelim svijetom kao vodja pokreta i koji su ga dovodili sada u burna središta zapada a sada opet sumrak legendarnog istoka, sakupio je Weizmann veliko iskustvo, koje je puno najdramatičnijih i romantičnijih događaja. Mnoge ove događaje iznaša Weizmann u ovim američkim govorima. Čitaoc, kojega privlači ona osebnost, ona bizarnost i melodramatičnost, teško će u povijesti naći nešto osebnijeg nego što je opis sastanka Weizmanna sa emirom Feisulom u Transjordaniji, jednu priču, koja teško da zaostaje svojom privlačivosti i veličinom za biblijskim scenama iz doba patrijarha. Nikako ne zaostaje svojom zanimivošću ni opis uloge, koju su igrali potomci španskih Marana u velikoj drami koja se odigravala oko potvrde mandata.

Ne smijemo si ali pomisliti da »Amerikanski govori« sadrže jedino ovakove stvari. Ovo, samo čini suštinu jednog autoritativnog i velikog prikaza praktičnog problema izgradnje Palestine i filozofski pregled palestinskog pokreta i položaja Židova u čitavom svijetu.

U predgovoru »Amerikanskih govora« daje nam Samuel Untermyer jednu od najboljih slika Weizmanna kao vodje i državnika, a tomu se mora pripisati još naročita važnost, ako se uoči da je taj predgovor od čovjeka koji praktično radi za stvar. Tu stoji:

»Niko, ko je ikada došao u osobni doticaj sa prelaznim oduševljenjem i intenzitetom privlačive osobe dr. Weizmanna, nije mogao odoljeti riječitosti njegovih apela. Govori, koji su ovdje iznešeni mrtvim slovima, premda su u jeziku, koji nije njegov materinski a time gube na toploti umiljatosti dr. Weizmannove privlačive osebnosti, će ipak jasno prikazati židovskome narodu cijelog svijeta izvanrednu veličinu i dostojanstvo njegovih govora, kao i duboku važnost stvari, kojoj je on vodja, a ništa manje silu i duhovitost njihovog vodje«.

Osim američkih govora sadržaje knjižica značajni govor Weizmanna pri polaganju kamena temeljca hebrejske univerze na brdu Skopus kod Jerusolima u julu godine 1918. (Ziko).

Predsjednik republike Čile izjavljuje se oduševljenim pristašem cijonizma. Delegat Keren Hajesoda, gosp. L. Jaffe, bio je za vrijeme svog boravka u republici Čile po engleskom poslaniku uveden kod predsjednika republike. Predsjednik je izjavio, da žali što je zbog bolesti bio zapriječen, da prisustvuje mitingu, koji je bio priredjen u čast gosp. Jaffea, te bio prisiljen, da se dade zastupati jednim delegatom. Gosp. predsjednik je izjavio, da je oduševljen prijatelj cijonizma i kod ratifikacije palestinskog

Čile, a on kao njen predsjednik dobio je dapače zahvalno pismo od gosp. Balfoura. I za izgradnju Palestine pokazao je predsjednik republike veliki interes. Izjavio je, da ga osobito raduje, što zbog svoga upisa u Zlatnu Knjigu Žid. narodnog fonda njegovo ime figurira među imenima onih, koji izgrađuju novu Palestinu. Na rastanku zaželio je predsjednik republike gosp. Jaffeu što ljepši uspjeh kod njegovog rada oko Keren-Hajesoda u Južnoj Americi. — Gosp. Jaffe putuje iz republike Čile za Buenos Aires, odakle bi imao poći u Braziliju.

Sir Alfred Mond u Americi. Sir Alfred Mond prispio je u New-York. Kako javlja američki K. H.—Centralni ured, suradivati će Sir Mond pri kampanji za Keren-Hajessod. (Ziko)

Iz židovskog i cionističkog svijeta.

DR. JOSEF S. BLOCH.

Na Hošana raba umro je u Beču dr. Josef S. Bloch u dobi od 73 godine. Dr. Bloch već je u mladim godinama kao rabin počeo sa književnim radom, te je napisao mnogo historijskih rasprava. Godine 1883. osnovao je tjednik »Oesterreichische Wochenschrift«, koji je sam redigirao sve do godine 1920. Bio je 3 puta izabran (narodnim zastupnikom, te se istakao kao vanredan govornik braneći židovske interese. Dr. Bloch je osnivač austrijskog israelskog Uniona, Alliance i drugih židovskih institucija. Najveću popularnost stekao je procesom, koji je protiv njega podigao praški profesor teologije Rohling radi spora bajke o ritualnom umorstvu. Zasnih godina napisao je svoje memoare od kojih je jedan dio već izašao. Prema cionizmu zauzeo je s početka neprijateljsko stajalište. Poslije promjenio je svoje stajalište te je u svome listu zastupao židovski narodni smjer.

Lord Robert Cecil o cionizmu. U uvodu knjige J. de Lodera »Istine o Mezopotamiji, Palestini i Siriji« piše Lord Robert Cecil među ostalim: »Držim da je cionistička politika od vitalnoga značaja za svijet; narod bez vlastite zemlje je anomalija, a anomalije uzrokuju smetnje. Osim toga nema arapska država nikakvih uzroka da se tuži. Priznaja židovske narodne domaje bila je jedan od uvjeta za realiziranje arapske države, jasno, uz očuvanje prava Arapa, koja će biti održana. Stoga sam ja uvjereni cionist«.

Napadaj na Židove u Poljskoj. Posljednjih dana opet se napadalo židovske poslanike u varšavskom Saskom Vrtu. Ljude se udaralo knutama, a ženama se mazalo odijelo. Kod tih napadaja ranjeno je nekoliko ljudi.

Zajednički istup Židova kod izbora za narodno predstavništvo u Austriji. Nakon oduljeg pregovaranja složile su se sve jevrejske stranke, da će kod skorajšnjih izbora za narodno predstavništvo Austrije i za bečko gradsko zastupstvo istupiti zajedničkom jevrejskom listinom. Na čelu je listine za mandat ostataka glasova kod izbora za narodnu skupštinu gradjevni nadsavjetnik Stricker. U Leopoldstadtu vodi listinu dr.

Plaschkes u Brigittenauu Stricker, dok u Alsergrundu dr. Pollak-Parnau. Na drugom mjestu u Brigittenau, a na trećem u Leopoldstadtu kandidira predsjednik kluba Hakoah dr. Körner. Vodstvo listine za izbore u narodno predstavništvo u izbornim kotarima Leopoldstadt, Brigittenau i Floridsdorf imaju nenacionalne jevrejske stranke. Osim toga vode nenacionalne listine za izbore u kotarska vijeća. Imena njihovih kandidata još nisu poznata.

Kako je bečki nadržabin dr. Chajes u svojoj Roš-Hašana propovijedi zauzeo borbeni stav protiv nekih zaključaka Knesio Gedola, zaprijetili su se krugovi oko Agude, da će prekinuti pregovore, te istupiti vlastitom listinom. Kako se iz gornjeg izvještaja vidi, konačno je ipak uspjelo, da se sve jevrejske stranke slože za jednu zajedničku izbornu listinu.

Općinski izbor u Čehoslovačkoj. Pobjeda židovske listine. U općinskim izborima izvojsčila je listina sjedinjenih židovskih stranaka vrlo lijepu pobjedu. U Pragu je za nju glasovalo 8551 (za njemačke socijalne demokrate samo 2058) pa je time dobila 2 mandata. U Bratislavi postigla je pače 4 mjesta. Jednako se lijepi rezultati javljaju iz ostalih mjesta Čehoslovačke pa i iz onih, gdje su Židovi prvi puta samostalno istupili.

Antisemitska propaganda u Rumunjskoj. Ministar unutarnjih djela Vaitoanu primio je sekretara Udruženja Rumunjskih Židova Magdera koji mu je predao spomenicu o antisemitskim napadajima u Jassiju, Barladu, Husiju Bakavi, Pitestiju i Cluju. Magder je zatražio od ministra, da naredi oblastima, neka u takvim zgodama vrše svoju dužnost. Rekao je, da bi se antisemitsku agitaciju moglo energičnim istupom ugušiti, ali mjesne oblasti naprotiv svojom trpeljivošću ohrabruju agitatore.

Ministar je odgovorio, da je uzrok ove agitacije u napadajima nekih novina na rumunjske studente. I njega samoga izvikaše kao antisemita, i ako ne s pravom. On će odlučno istupiti protiv svake antisemitske propagande. Već je odredio, da se svi bakavski krivci kazne.

Legaliziranje Židovskog narodnog vijeća u Litavskoj. Iz Kovna javljaju: Predsjednik židovskog narodnog vijeća ministar za židovske stvari, dr. Rosenbaum, imao je dulji razgovor ministrom predsjednikom Galvanovskym, u kojemu je predložio zaključak židovskog narodnog vijeća radi njegove legalizacije. Ministar Rosenbaum izjavio je, da će doskora podnijeti osnovu zakona za provedenje ove legalizacije u saglasju s ustanovom i deklaracijom vlade o pitanju narodnih manjina. Ministar predsjednik izjavio se time sporazumnim i zamoli, da se ta zakonska osnova čim prije predloži Sejmu. Zakonski projekt već je izradjen ministarstvu.

Tragedija poznajnskih Židova. Kod osnutka poljske republike brojalo je židovsko pučanstvo u prijašnjoj provinciji poznajnskoj 134 židovskih općina. Svaka općina imala je svoju sinagogu, židovsku školu i druge vjersko-socijalne

uredbe. Manje općine imale su zajednički jednog rabina. Grad Poznanj imao je prije rata 6000 židovskih stanovnika. Uslijed antisemitskih hajka velik je dio Židova morao ostaviti Poznanj tako da danas u njem stanuju jedva 1000 Židova. U cijeloj provinciji danas postoje samo 3 židovskih općina. Cijele općine emigrirale su ponjevši sobom Tore, dok su sinagoge zatvorili i ključeve predali poznajnskoj općini. Hrišćanski čuvari paze na židovska groblja.

Židovski bjegunci u Rumunjskoj. Iz Berlina javlja židovski dopisni ured: U savezu s naredbom rumunjske vlade o izgonu židovskih bjegunaca iz Besarabije stavio se komitej za židovsku emigraciju u vezu sa židovskim odborima u Trstu i Pragu i zamolio ih, da poduzmu korake kod svojih vlada radi dozvole useljivanja izvjesnog broja židovskih bjegunaca iz Rumunjske.

Kako iz Bukarešta javljaju izvjestili su, talijanski, čehoslovački i njemački konzulat, tamošnju vladu i centralni ukrajinski komitej, da su njihove zemlje pripravne da prime jedan dio ruskih i ukrajinskih bjegunaca iz Rumunjske. Oni bjegunci, koji žele da putuju u koju od navedenih zemalja, dobit će smjesta viza.

U isto vrijeme zamolio je imigracijoni direktorij rusko zastupstvo u Berlinu, da se jednom dijelu bjegunaca podijeli dozvola da se vrate u Rusiju. Ruska delegacija izjavila se načelno s time sporazumnim te je konzulat u Varšavi dobio nalog da izdaje za bjegunce viza za povratak u Rusiju. Organizacije transporta imao bi voditi glavni komesar Frithjof Nansen.

Iz Palestine.

Povratak vrhovnog komesara u Palestinu. Sir Herbert Samuel se nakon izminuća svog ferijalnog putovanja 14. prošlog mjeseca ukrao u Trstu za Aleksandriju, dok je 18-og prispio u Jeruzalim, gdje mu je bio pripravljen oduševljen doček. Kod vrtne zabave, koja je bila priredjena u čast High Comissionera, prisustvovali su koli židovske, toli i arapske vodje.

Prema telegramu iz Trsta pohodio je vrhovni komesar prije svog ukrcanja tršćanski palestinski ured i emigrantski dom. Izrazio je svoje zadovoljstvo na osnutku ovih institucija.

K nemirima u Transjordaniji. Već smo u prošlom broju izvjestili, da se u Transjordaniji uzbunilo jedno arapsko pleme protiv vladavine emira Abdula i da su mnoge novine ovoj buni nastojale pripisati anticijonističke motive. Površnost u vezi sa zlobom nastoje, da kod svega, što se lošega na bliskom Istoku zbiva, prikažu Židove i cionizam kao krivce, i ako su takovi događaji u drugim krajevima češće.

Naša bilješka od prošlog tjedna, prema kojoj napomenuti nemiri u Transjordaniji nisu ni u kakovoj vezi niti s cionizmom niti s jevrejskom emigracijom, dobila je službenu potvrdu u izvještaju palestinske vlade i Reuterove agencije. Interesantno je kod toga, da su neke novine donasale izvještaj o tim

nemirima pod senzacionalnim naslovom »Krvavi nemiri u Palestini.«

Iz komunique palestinske vlade razabire se, da je šaik plemena Advanesa vladi emira Abdula već dulje vremena pravio poteškoće. Zbog toga ga je vlada Transjordanije u jednom ultimatumu pozvala da se unutar 48 sati pokori. Kao odgovor na taj ultimatum pristaje šaik razrovaše sve ceste i razrezahu telefonske i telegrafske vodove, da na taj način onemoguće komunikacije u Transjordaniji. Vlada je na to izaslala čete, koje su ustašama nanijele osjetljive gubitke. U borbi bile su čete ustaša potpuno razbijene, preko 30 ih je palo, među njima i jedan poglavica. Vladine čete nisu, do jednog ranjenika imale nikakvih gubitaka.

Obavijest Reuterove agencije, koja poriče bilo koju vezu ustanka s cionizmom, kaže sljedeće: Borba između Advanesa i Selka plemena sasvim je lokalnog značaja. Ustanak nema nikakvog uzroka niti u engleskom mandatu u Palestini, niti u cionizmu. Nasuprot jest činjenica, da su arapska plemena slabo, ili bolje rekuć nikako upućena u svrhu mandata i njegove ciljeve. Pravi su uzroci ustanka, što je emir Abdula umanjio izdatke za upravu, te što je izmjenio domaće činovnike sa sirske koji su kod arapskih plemena silno omraženi. Jedna daljnja Reuterova vijest javlja, da je položaj u Transjordaniji poprimiti svoj normalni oblik.

Navodni sporazum kralja Huseina s Englezima. Prema »Doar Hajomu«, koji ovu vijest navodno ima iz pouzdanog vrela, potpisat će uskoro kralj Husein i engleska vlada ugovor o arapskoj konfederaciji. Obje su stranke bile primorane, da učine međusobne koncesije. Kralj je isposlovao priznanje opradanoosti arapskih zahtjeva, da im se dade znatniji i neposredniji utjecaj u upravi Palestine. Za uzvrat bi kralj Husein izričito priznao engleski mandat kao i zasebni državni položaj Palestine, a time doduše indirektno i Balfourovu deklaraciju kao i jevrejsku nacionalnu domaju. U Colonial Offieu se nadaju, da će nakon ovog sporazuma prestati agitacija Arapa protiv cionizma. U Palestini bi prema tome Židovi i Arapi odsada živjeli u složnoj i mirnoj zajednici.

Suvišno je napomenuti, piše dalje »Doar Hajom«, da se ovaj sporazum između Engleza i Arapa mogao zaključiti samo uz pristanak Jewish Agencya, pošto se engleska vlada u svim stvarima, koje se tiču budućnosti jevrejske nacionalne domaje, posavjetuje s njime. A. D. Gordon.

Sudovi u Jerusolimu. »Doar Hajom« iznosi ove podatke o broju Židova u jerusolimskim sudovima. Apelacioni sud imade jednoga židovskoga i dva arapska suca, a jednoga židovskoga i dva arapska činovnika. Distriktni sud imade po jednoga arapskoga i židovskoga suca, a jednoga židovskoga i 5 arapskih činovnika. Okružni sud imade jednoga židovskoga i dva arapska suca, a 2 židovska i 5 arapskih činovnika. Sudbeni uređ imade 1 židovskoga i 2 arapska činovnika. Među tumačima i tajnicima imade 3 Židova i 8 Arapa. U javnome

optužnome uredu rade 2 Arapa, a nijedan Židov. Prvi tajnici i upravnici su nežidovi.

Osnivanje tvornice cementa po Rothschildovoj tvrtci. »Doar hajom« javlja iz Londona, da je Rothschildova banka odlučila da osnuje tvornicu cementa u Palestini, koja će producirati godišnje 60.000. vagona. Sjedište će biti po svoj prilici Hajfa. Po istoj je vijesti već prispio u Palestinu ing. Schnersohn, da pripremi sve za rad.

Povratak arapske delegacije u Palestinu. Na 14. septembra, napustila je nakon nekoliko zadnjih mjeseci boravka u Londonu, delegacija arapskog palestinskog kongresa London, uputivši se u Palestinu. Za čitavog boravka nije joj uspjelo ništa izvršiti, a napustila je i namjeravani put u Ameriku. Prije odlaska otposlala je delegacija ministru predsjedniku jedan memorandum, u kojem još jednom naglašava tražbine Arapa, kako ih je delegacija zastupala. (Ziko)

Opomena arapskim šejcima. Generalmajor Sir Henry Tudor, šef javne bezbjednosti u Palestini sazvao je za 31. augusta skupštinu araps. šejha svih distrikata od Jeriha do Beršebe, na kojoj je bilo prisutno 30 šejha. U svom govoru izjavio je Sir Tudor, obzirom na držanje trapa spram žandarmerije i vladinih oblasti, da on ne će oklijevati, da protiv njih upotrijebi ratne metode u slučaju ne budu li se mirno ponijeli. Jasan govor generala učinio je jak dojam na prisutne šejhe. (Ziko)

Imigracija u Palestinu. U augustu je prispjelo 775 Imigranata, dakle 389 više nego u prijašnjem mjesecu. U prvoj polovici septembra iskrcalo se iz jedne ladje u Haifi 307 useljenika. — Tako brojni useljenici nijesu u jednom jedinom danu u Palestinu već duže vremena prispjeli. (Ziko)

Uspostava željez. pruge između Palestine i Libanona. Kako javljaju iz Velikog Libanona, uspostaviti će se u najkraće vrijeme širokotračna pruga: Tripolis—Beirut, Sidon—Tir—Akko—Haifa. Jedan dio ove važne koncesije dobilo je jedno francusko i jedno englesko društvo.

Fašizam u Palestini. Palestinska fašistička organizacija, koja je u maju o. g. osnovana u Jerusolimu, stvorila je u Haifi podružnicu. Vodja pokreta je dr. Momoini.

Kirurška klinika Hadase u Jafi. Hadasa je 26. augusta otvorila u svojoj bolnici u Jafi specijalno kirurško odjelenje, koje vodi dr. Braun, koji je do sada radio u Južnoj Rusiji.

Veliki uvoz žita u Palestinu. Gosp. Beirut, bivši podpredsjednik arapskoga kongresa i član Advisory Councila, obratio se je okružnicom na sve trgovačke komore i gradska poglavarstva u Palestini, u kojoj ih pozivlje, da kod vlade predadu zajednički protest, proti velikomu uvozu inozemskog žita u Palestini, i time nanosi veliku štetu domaćem poljoprivrednom stanovništvu. Gosp. Beirut navadja dalje, da se je samo u zadnoj sedmici uvezlo preko luke u Jafi inozemskog žita u vrijednosti od 30.000 funti.

Jedna nova ulica u Jerusolimu. Palestine Land Jevlozment Company (P. L. D. C.) otkupila je kako je već poznato još prijašnje godine jedno zemljište od gotovo 100.000 četvornih lakata u središtu Jerusolima, koje se proteže u Jafskoj ulici kod kina »Cion« i siže do Becalela.

Sredinom zemljišta proteže se od sjevera prema jugu po kralju Puri nazvata ulica, a vodi k naselju Jinjerija i željezničkoj stanici. Sada je PLDC započeo sa napravama nove ulice u dužini nekih 500 a u širini 15 m., koja će taj zemljišni kompleks presjecati od istoka prema zapadu, od kina do Becalela i tako spojiti

Jafsku ulicu sa naseljima zapadnog djela Jeruzalema. Pri gradnji je zaposleno oko 200 radnika, većinom novih useljenika, što je mnogo umanjilo nestašicu rada. Ulica će biti za mjesec dana gotova za promet. Radovi se vrše na račun PLDC. (Ziko)

Bezžična telegrafija između Evrope i Palestine. Iz Palestine se već može bezžično telegrafirati u Evropu. Tarifa je ista kao i za kabelsku telegrafiju. Izuzetke čine specialne tarife za Englesku i Njemačku. (Ziko)

Novi solni mlinovi u Atlitu. Društvo za proizvodnju soli u Atlitu, započelo je gradnjom solnoga mlina i velikoga magazina. Potrebne će mašine stići još koncem septembra u Palestinu.

Pristojbe za vizum u Palestinu. Prema instrukcijama kolonijalnoga ureda plaćat će se od sada za vizum u Poljsku 2 eg. funte, a za Njemačku 4 eg. funte. Vizum za izlazak i povratak stajat će 5 funte.

Iz Jugoslavije

DOM ZA JEVIJEJSKE VISOKOŠKOLCE.

Piše Josip Weszel, abs. iur.

Gornje pitanje tretirao je gosp. rabin Dr. H. E. Kaufmann u »Jüd. Volksblattu« (Br. 33. i 36.) u času kada egzekutiva nove osnovanog »Saveza Jevr. Visokoškolaca« izrađuje radni program. U ovom radnom programu zauzima veoma važno mjesto pitanje ostvaranja Doma za visokoškole. Stanbeno pitanje spada zasigurno među najteža pitanja sadašnjosti u studentskom životu. Poznato mi je više slučajeva, gdje je to pitanje bilo odlučno za život studenata, jer su samo s tog razloga morali prekinuti studij ili su stanujući u mansardama obolili. Podizanje ovakog »Doma« svakim je danom aktelnije i to s razloga, što se broj studenata svake školske godine povisuje i u Zagrebu i u Beogradu, jer je radi skupoće nemoguće u inozemstvu studirati. O samoj potrebi, mislim da mi dakle nije nužno više raspravljati.

Je li naša jevrejska javnost, jesu li naše općine voljne preuzeti na se gradnju ili adaptaciju ovakog doma? To je odlučno pitanje. Jevrejska akademska omladina znade, kolikim žrtvama ima se naša javnost podvrći i kako je požrtvovno ispunila sve dužnosti (osobito sad pri skupljanju za jevr. dačke menze). Jevrejska akademska omladina nosi iskrenu hvalu za tu požrtvovnost u svojim srcima. Ali stanbena kriza zauzela je takav koban stav, da to pitanje zahtjeva što brže rješenje: U životu jevrejskih visokoškolaca stoji to pitanje na prvom mjestu dnevnog reda. Jevrejski očevi, jevrejske majke, jevrejske općine znajte da o povoljnom rješenju tog pitanja zavisi budućnost, životna sreća mnogih Vaših sinova i kćerki, koji pohađaju Visoke škole.

Izrael. bogoštovna općina u Zagrebu odstupila je na najpripravniji način u svom »Švarcovom domu« veliku dvoranu, u kojoj 17 najsiromašnijih studenata stanuje (nekoji već četvrtu godinu). Već sâm broj 17 u istoj dvorani može najbolje da ilustrira strašnu bijedu, ma da vlada u dvorani uzorna čistoća i najbolji red. A koliko njih nemaju ni te blagodati?

Izgradnja doma za jevr. studente,

mandata da je sudjeleovala i republika zajednička je stvar cjelokupnog jevrejstva kraljevine SHS bez obzira na političko ili koje drugo napiranje. Na sveučilištu skupljaju se studenti sa svih strana naše države. Svaka općina imade djece svojih općinara, kojim manjka stan kad pohađaju univerzitet; stoga je solidarna dužnost svih naših općina svih humanitarnih društava, da prema svojim prilikama pridonese žrtve ostvarenju doma za jevr. visokoškolce. **Možda bi najkorisnije za tu stvar bilo, kad »Savez Jevr. Vjeroispovjednih Općina«, koji imade statističkih podataka o veličini općina, učini prvi korak realizacije ove ideje.**

POVJERENICIMA KEREN KAJEMETA!

Kako Vam je poznato dala je hanhala Keren Kajemeta zemaljskoj organizaciji opciju na 1000 dunuma zemlje za osnutak jugoslavenske halučke farme uz uvjet, da namaknemo sabirnim našim radom u god. 5684. 1500, u 5685. 2000, a u prvoj polovici 5686. daljnjih 1000 eg. funti.

Ovih dana započela je nova godina i mi treba da svim sredstvima nastojimo namaknuti propisani iznos, uvjereni, da će se u toj godini sabrati i iznos potreban za inventar.

Pozivljemo Vas, naše vrijedne saradnike, da pomnogostručite Vaša nastojanja i da pojačanom snagom pristupite sabirnom radu u ovoj godini. Kraj toga podupirajte svagdje rad mjesnih organizacija oko namaknuća troškova inventara i sklonite svakoga Židova da doprinese svoj obol k ovome djelu.

O Vama i Vašem radu zavisi uspjeh.

Uprava Keren Kajemet Lejisrael za Jugoslaviju.

Iz sjednice Radnoga Odbora. Na sjednic Radnoga Odbora, koja se održala dne 3. o. m. j. pročitani su stigli dopisi, te se raspravljalo naročito o pismima naših halucim Altmann i Zaloscer glede osnutka jugoslavenske halučke farme. U vezi s time raspravljalo se i o provedenju sabirne akcije za osnutak kolonije, pa je stvoren zaključak, da će se posjetiti pojedina mjesta, da se u tim mjestima provede intenzivna akcija. Iza toga raspravljalo se i o pitanju »Jüdisches Volksblatta«. Konačno se pretresalo pitanje provedenja akcije za Keren Hajesod.

Dr. Friedemann u Zagrebu. Izaslanik centralnog ureda za Keren Hajesod, poznati biograf i saradnik dra Teodora Herzla g. dr. Adolf Friedemann,

stigao je u Zagreb, gdje će proboraviti dva dana, a zatim će poći u Vojvodinu, da posjeti neka veća mjesta.

Darovi za osnutak jugoslavenske farme. Iz Bjelovara primili smo iznos od 21.500 dinara za osnutak jugoslavenske halučke farme u Palestini. Darovali su: po 5000 dinara: g. dr. Dragutin Ländler; po 1000 dinara: gg. Jaques Pollak, Bela Bürgner, Koloman Jakobsohn, Max Stern i Hugo Fürst, Filip Lipšić, Samuel Stern, dr. Hinko Gottlich, dr. Bela Milhofer, Robert Pollak, Robert Kaufner, Lavoslav Hirschl, inž. Filip Rosenzweig, inž. Aurel Spiller, Vilim Lauš; nadalje su darovali po 500 dinara Milan Lauš, Karl Mandl, po 300 dinara dr. Jaša Hrčić, po 200 dinara Dragutin Grünhut, Josip Pfeiffer, Ladislav Stern, po 150 dinara Katica Pollak, po 100 dinara B. Tauber.

Predavanje dra. Sternberga u Zagrebu. Dr. Fritz Sternberg boravio je opet nekoliko dana u Zagrebu, pa je Omladinski Savez upotrebio tu priliku i priredio u subotu predavanje u bog. opć. Predavač je u svom oduljem govoru prikazao potrebe Palestine i dužnosti omladine kod njene izgradnje. Na predavanje se nadovezala diskusija, a nakon toga nevezani sastanak.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet lejisrael) za Jugoslaviju

Iskaz darova broj 21. od 19. septembra do 1. oktobra 1923.

OPĆI DAROVI.

Sarajevo: Mjesto cvijeća k vjenčanju Alkalay —Perera M. i R. Salom 25.—, Š. i B. Salom 25.—, Barmicva Simon D. Perera 40.—, Ing. Werber 50.—, Marcel LeLhr 25.—, H. Josef Papo umj. cvijeća zarukama R. Altarac-Elazar 30.—. Darovi po 20 Din.: I. Levi, S. Levi, H. Levi, B. Levi, A. Levi, Bukica Bararon, Zvornik sabrala 126.—, na vjenčanju Jakob Kohen, Zvornik sabrano 115.—, Bukica Levi i Ema Altarac za kičenje svatova 109.—, Mjesto cvijeća prigodom zaruka dr. Danon—Levi po 15.—, Sara i Z. Danon, M. L. Danon, Ing. Stark 50.—, Mjesto brzajavne čestitke prigodom promocije Ozmo—Sternberg daruje Ing. Grof 20.—, rPrigodom promocije dr. Ozmo po 25 din. datuju B. i A. Alkalay, R. i M. Levi, E. i A. Papo, I. V. Levi, Prigodom promocije dr. Sternberg daruje E. i A. Papo 25.—, A. Maestro umj. cvijeća M. Maestri 10.—, Rab. D. Danon, Tuzla na Berit Mila Sternberg 90.—, Dona i Simon Kattan prigodom udaje kćeri Sultana Atias Cazin 25.—, Isak Atias Sanski Most 20.—, Ing. Graf dar 10.—, Roza Levi Sanski Most sabrala 120.—, Rikica Kabiljo sabrala 90.—, mjesto čestitke promociji dr. M. Alkaly po 50.—, Din.: S. i J. Konforti, Obitelj Trinki Zenica, Moise Montilja čestita promociji E. Ovadia—M. Alkaly 50.—, Promociji dr. B. Poljokan daruju A. Ozmo 100.—, H. i dr. M. Ozmo 50.—, dr. Mandolfo dar 50.—, R. Kabiljo, Zavidović sabrao 100.—, Moric L. Poljokan zarukama L. Altarca—A. Altarac 100.—, Segal u čast A. Alkalayu 75.—, Jakov Maestro prig. zaruka K. Altarac Levi 15.—, Istom prigodom B. Kulberg 10.—, Z. Segal prig. Roš Mašane 10.—, Sabrano prig. Berit Mila sina Ing. Szölloš 225.—

2155.—
Mitrovica: Josip Fleischmann 50.—
Zagreb: Berta Engel 50.—, N. N. dobit na kartama 50.—, na svatovima Olga Schrenger—Joža Metzger sabrao Alfred Schrenger 337.50.

437.50
Zemun: Na svatovima Teri Singer—A. Pre-
rau 200.—
2842.50

SKRABICE.

Sarajevo: Leon E. Papo 20.50, Elierer Levi 37.50 58.—

Stari Bečej: Balint Testverek 20.—, Ban es Tarsai 12.50, B. Sandor 33.25, Breandis B. 3.50, Darvas es Berger 20.—, Darvas G. 1.—, Feher Bela 12.—, Dr. Feuer Lipot 6.50, Dr. Gabro Sandor 2.50 Giskan Jozsef 5.75, Grünberger Mark 14.—, (Vertes Adolf) 42.—, Hercog Lipot 15.—, Holländer Vilmos 2.50, Hubert Iizdor 12.75, Klein es Horvath 30.50, Dr. Koch Imre 8.50, Krausz Bela 25.75, Minkuz es Weinberger 30.50, Dr. Nagy Sandor 10.—, Pillischer Mihaly 10.—, Pongracz Imre 3.50, Roth Gyula 13.50, Scheinberger Lajos 5.—, Schick Marton 7.—, Schick es Spitzer 25.—, Schönaug Jozsef 6.—, Steiner Nandor 10.—

388.50

446.50

MASLINE.

Sarajevo: za Herzlovu šumu 1582.50.—, za vrt pok. Moše Maestro 149 drveta 1862.50 3445.—
Senta: Za Herzlovu šumu 675.—
Skoplje: Josif de Majo u vrt Malvine i Šemaje de Maja 250.—

4370.—

JAAR JUGOSLAVIJE.

Sarajevo: Prig. Fadas kod D. Kabilje za gaj pok. Isaka Altarca 19 m. 245 Din., Mihael Levi na ime Moše Silvio Papo 2 m. 25.— 270.—
Bjelovar: Julius Zeissler, Grginci 100.— 100.—

370.—

TORA DAROVI.

Sarajevo: dr. Moric Ozma 50.—, Zadin Salom prig. godišnjice svoje majke 30.—, J. Levi 30.—, Dr. Danon 50.—, Haim Hason 50.—, Eliezer Levi 25.—

235.—

Novska: Emanuel Löwy 50.—, Slavko Šorš 50.—, Ignatz Rechnitzer 30.—, Josip Frank 25.—

155.—

390.—

DAROVI ZEMLJE.

Geulat haarec akcija.

Sarajevo: J. Levi 20.—, A. Bararon 20.—, L. Levi 20.—, S. Levi 10.—, »Misgav Ladah« od zabave 150.—

220.—

Karlovac: Prigodom vjenčanja Alice Herlinger—Šandor Weissa 180.—, Jakov Drechsler umjesto sjedala u hramu 100.—

280.—

Zavidović: Prigodom vjenčanja Josefa Musafije iz Žepča sabrano: Josef M. Musafija 50.—, Jakob B. Konforti 20.—, Buki Alkalay 100.—, po 20.—: Hana Danon, Olga Platzner, Josef Pesah, Salamon Kabiljo, po 10.—: Haim Kabiljo, Maralta Sadik, Sara Musafia, Merkus Albachary, Rahela Salom, M. Maestro, S. Musafia, A. Kabiljo, 5 Din. Isak Kabiljo 335.—

835.—

NORDANOV GRAD

Sarajevo: Isak Perić 25.—, Sal. M. Salom 10.—, Purimsko sjelo Sanski Most 300.—, Sendat Berit Mila kod J. Huberta Brčko 105.—, Žid. nac. društvo 250.—

690.—

OTKUP OD ČESTITANJA.

Sarajevo: Prema specifikaciji u »Židovske svijesti« 4841.—
Banja Luka: Prema spec. u Žid. svijesti 345.—
Dubrovnik: Prema spec. u Žid. svijesti 250.—
Novi Sad: Prema spec. u Jüd. Volksblattu« 3290.—

Koprivnica: Šandor Reich 15.—, po 10.—: Deutsch David, Vitomir Sternfeld, Vj. Fischl, Mavro Würzburger, David Löwy, D. Rounberg, Jakob Horichler ml. Hugo Heinrich, Ignac Rechnitzer, Marga Würyberger, Solda Singer, F. Neufeld, Hinko Hirschl, Emanuel Hirschl, Vlado Fischer, Samul Hirschl, Adolf Reich po 20.—: Vilim Grünwald, Izidor Hirschl, Singer Šandor, po 15.—: Milan Scheyer, 25.— Josip Fuchhs, po 5.—: David Rosenfeld, Pava Prehler, Jaques Scheyer, Milan Gross, Wolfsohnh 310.—

9036.—

PREGLED.

Iz Hrvatske Slavonije i Dalmacije 1782.50
Iz Srbije 250.—
Iz Bosne 12594.—
Iz Vojvodine 4353.50

18.980.—

Za vrijeme od 1. I. 923. do 30. septembra

Unišlo svega 497.772.35 Dinar.

ISKAZ

darova za Keren Kajemet Lejisrael za vrijeme od 1. I.—30. IX. 1923.

Tek. broj	M J E S T O	Iznos		Kontingent		Iznad kontingenta		Ispod kontingenta	
		Dinara	p.	Dinara	p.	Dinara	p.	Dinara	p.
1	Banjaluka	8571	50	11250	—	—	—	2678	50
2	Beograd	49087	50	135000	—	—	—	85912	50
3	Bela crkva	547	50	750	—	—	—	202	50
4	Bijeljina	8715	75	6250	—	2465	75	—	—
5	Bihac	405	—	1500	—	—	—	1095	—
6	Bitolj	18667	—	22500	—	—	—	3833	—
7	Bjelovar	11592	90	11250	—	342	90	—	—
8	Brno	250	—	—	—	—	—	—	—
9	Brod n/S	14744	50	15000	—	—	—	256	50
10	Darugar	2532	50	4500	—	—	—	1967	50
11	Djakovo	576	50	3000	—	—	—	2423	50
12	Derventa	937	—	1500	—	—	—	563	—
13	Dubrovnik	6070	—	2250	—	3820	—	—	—
14	Glina	200	—	—	—	—	—	—	—
15	Gradačac	125	—	750	—	—	—	625	—
16	Hercegovac	200	—	—	—	—	—	—	—
17	Jajce	150	—	—	—	—	—	—	—
18	Karlovac	9397	—	6000	—	—	—	2603	—
19	Koprivnica	5539	50	7500	—	—	—	1900	50
20	Kos. Mitrovica	120	—	1875	—	—	—	1755	—
21	Križevci	6675	85	5250	—	1425	85	—	—
22	Krušćica	211	75	—	—	—	—	—	—
23	Ludbreg	472	25	—	—	—	—	—	—
24	Maribor	110	53	—	—	—	—	—	—
25	Mitrovica	3494	—	2250	—	1244	—	—	—
26	Mostar	251	60	1500	—	—	—	1248	40
27	Našice	759	25	1500	—	—	—	740	75
28	Nova Gradiška	275	—	750	—	—	—	475	—
29	Novigrad	100	—	—	—	—	—	—	—
30	Novi Pazar	1236	50	750	—	486	50	—	—
31	Novska	155	—	—	—	—	—	—	—
32	Novi Sad 1./	53608	70	75000	—	—	—	21391	30
33	Ogulin	2185	—	750	—	1435	—	—	—
34	Osijek	39550	—	75000	—	—	—	35450	—
35	Pakrac	675	—	3000	—	—	—	2325	—
36	Pančevo	2500	—	11250	—	—	—	8750	—
37	Podrute	500	—	—	—	—	—	—	—
38	Požega	9210	—	7500	—	1710	—	—	—
39	Prijedor	1065	—	1500	—	—	—	435	—
40	Rogatica	290	—	750	—	—	—	460	—
41	Ruma	2082	50	4500	—	—	—	2417	50
42	Sanski Most	255	—	750	—	—	—	495	—
43	Sarajevo	48318	80	135000	—	—	—	86681	20
44	Senta	9137	75	11250	—	—	—	2112	25
45	Sisak	3655	75	3000	—	655	75	—	—
46	Skoplje	975	—	15000	—	—	—	14025	—
47	Split	4223	—	3000	—	1223	—	—	—
48	Stari Bečej	938	50	—	—	—	—	—	—
49	Subotica	542	50	—	—	—	—	—	—
50	Sušak	250	—	—	—	—	—	—	—
51	Travnik	2434	50	3000	—	—	—	565	50
52	Tuzla	3491	55	7500	—	—	—	4008	45
53	Uljanik	300	—	—	—	—	—	—	—
54	Varaždin	5880	75	7500	—	—	—	1619	25
55	Veliki Bečkerek	3370	50	11250	—	—	—	7879	50
56	Vinkovci	23678	10	15000	—	8678	10	—	—
57	Virovitica	231	25	2250	—	—	—	2018	50
58	Vrbanja	150	—	—	—	—	—	—	—
59	Visoko	1134	75	1125	—	975	—	—	—
60	Višegrad	1319	05	1125	—	194	05	—	—
61	Vršac	19735	25	18750	—	985	25	—	—
62	Vukovar	14750	—	11250	—	3500	—	—	—
63	Zagreb	78031	55	135000	—	—	—	56968	45
64	Zavidović-Žepče	2290	—	1125	—	1165	—	—	—
65	Zenica	5267	—	2250	—	3017	—	—	—
66	Zemun	8392	90	15000	—	—	—	6607	10
	Razno	405	—	—	—	—	—	—	—
Ukupno:		497995	78						

* Prinose ispod 100 — Dinara pridonjela su ova mjesta: Bednja, Baden, Donji Miholjac, Grubišnoplje, Kotor-Varoš, Lipik, Niš, Račinovci, Rečica, Sikirevci, Šid:
 1) U ovaj iznos sadržani su i manji iznosi iz nekih drugih mjesta, koje nismo mogli specificirati.

Prava
ERENYI"-DIANA
 francuska vinovica - najbolji kućni lijek
 za njegu kose, usta, zuba, proti reumatizmu

Cijena male boce Din. 6
 srednje " " " 16
 " " " " 32

Gener. zastupstvo za Jugoslaviju
JUGOPHARMACIJA D. D.
 (Diana-odio)
 Prilaz 12 - ZAGREB - Tel. 9-31

Zaštitni znak
 Predavaoci dobivaju znatan popust. - Čuvajte se bezvrijednih patvora.

Hevra Kadiša u Zagrebu.

Br. 141-23.

OGLAS.

Na temelju §-a 25. društvenih pravila izložena je u društvenoj pisarni, Palmotićeve ulica br. 16

izborna listina

na uvid.
 Za podnos eventualnih reklamacija ustanovljen je rok od 8 dana, i to:
od 5. do uključivo 12. o. mj.

Reklamacije imaju se pismeno podnijeti društvenom uredu.
 Zagreb, dne 5. oktobra 1923.

Predsjedništvo
Hevra-Kadiše.

Rahel Stein
Jakov Maestro
 zaručeni

Vukovar Sarajevo
 Sukot 5684.

I^a Vapno (Kreč)

dobavlja iz vlastitih vapnara u Očuri i Novom Marofu

Sjedinjene krečane d. d.
 u Zagrebu Bogovićeve ulica 3

Telefon broj 5-55 .: Brzojavi: Krečane, Zagreb
 Produkcija 120 vagona mjesečno

Prva hrvatska veletrgovina željeza i
 željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279
 Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potrebština. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerane.

MANUFAKTURA

Robni odio Centralne banke d. d.
ZAGREB, Strossmayerova ulica 2.
MAKSO BOROVIC
 Brzjavni: MABOR Telefon: 11-31

Tortika

M. Marberger i sinSajmište broj 55 **ZAGREB** u vlastitoj palači

Preporuča svoje bogato skladište umjetne kože (Kunstleder) za tapetare, sedlare i knjigoveže, voštanog porketa (Wichsleiwand), pletene (Wirkwaren) i gumene robe uz tvorničke cijene, prodaja samo na veliko.

Na zahtjev šaljemo cijenik i uzorke.
 Posjetite naše skladište!

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugalj i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUGVrhovčeva 13 **ZAGREB** Telefon 19-85

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —
 Zavod za posudjivanje nepremovnih ponjava

TRGOVINA RUBACA NA VELIKO

„MARS“ d. d., poslovodja: **IGNJAT NEUSSER**
ZAGREB, Sajmište broj 55 (produljena Hatzova ul.)

Jedino najveće specijalno skladište kratke nakitne i pletene robe samo na veliko, niske cijene, solidna podvorb

Dragutin Ullmann, Zagreb

Ilica 36

Ilica 36

„MACHER“

Agentura za prodaju kuća i zemljišta.
 Berislavićeva 4. - **ZAGREB** - Telefon 16-67.

Industrijalci, Banke-Bankari, Dioničarska društva, Amerikanci, advokati, lekari, senzali, trgovci, veliki i mali posjednici najprije, najlakše, najbrže, najjeftinije, najuspješnije možete kupiti-prodati kuće, vile, vinograde, gradilišta zemljišta, veleposjede, ako se obratite na opšte sa svog dobrog glasa poznatu koncesioniranu i sudbeno protokolliranu tvrtku „MACHER“

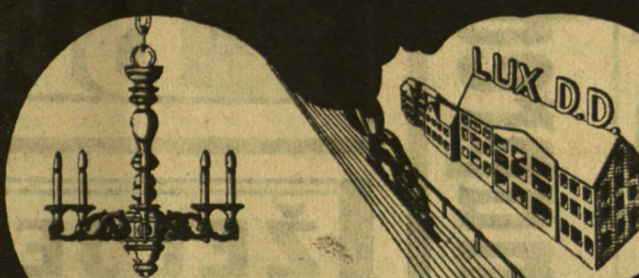
Na veliko!

Na veliko!

Kolonijalna roba

specijalno kava uz najjeftiniju cijenu kod tt.

I. Dragoner, Zagreb, Nikolićeva 4.

TVORNICA BRONZ LUSTERA**LUX D.D. KOTURAŠKA 9.**

Vjeran čuvar Vaših zubi jest

»LYODONT«

pasta za zube. — Jedan pokus — i Vaše je povjerenje osigurano!

Dobiva se u ljekarnama i drogerijama!

LYO d. d. za finu kozmetiku i farmaceutsku industriju, Zagreb

„SIDRO“

d. d. za trgovinu željezom
ZAGREB

Vlaška ulica broj 40.

Telefon br. 69 i 21-30.

Olovna sačma — Trajno žaruće peći
 — Lijeane peći — Lijevani štednjaci
 — Limene peći — Limeni štednjaci —
 Dimne cijevi — Plinske cijevi —
 Nadgrobni križevi.

„GOLUB“

ZAŠTITNI ZNAK

JE NAJBOLJI PAMUK

ZASTUPSTVO I SKLADIŠTE

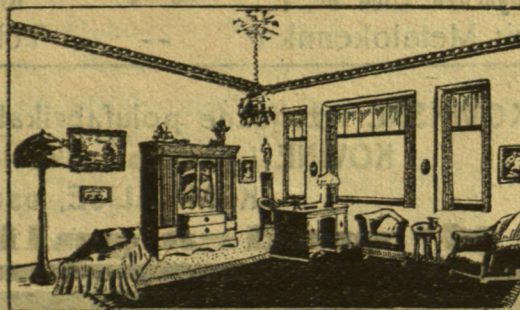
A. ROMANO**ZAGREB**

AKADEMIČKI TRG BR. 8

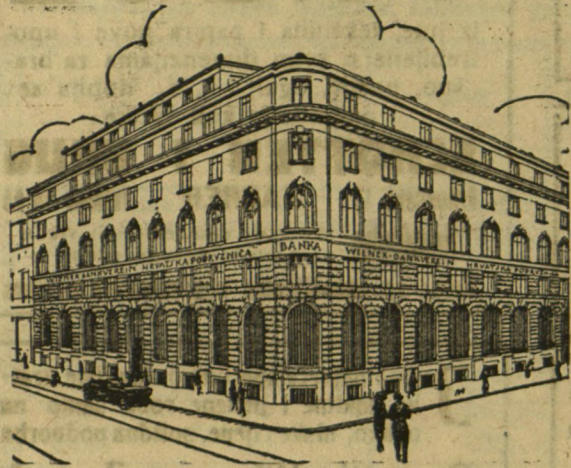
Prva osječka

TVORNICA ZA PRERADBU DRVA D. D.

Atelier za umjetničko uređjivanje stanova

Telefon 2-41, **ZAGREB** Gajeva 12.**POKUĆTVO**

Sve vrsti uz svaku cijenu.

WIENER BANK-VEREIN

HRVATSKA PODRUŽNICA, ZAGREB

Palmotićeva ulica broj 22.

Brzojavni naslov: **BANKVEREIN**

Obavlja sve bankovne transakcije.

Domaćice
tražite kod Vašeg trgovca
samo najbolje belgijsko
Plavilo

za rublje

Zaštitni znak sa znakom „Deva“

Glavno skladište za Jugoslaviju:

„Patria“

zadruga za kemijske
potrepštine, Zagreb,
Preradovićeva ul. 12
: Telefon broj 16-91 :

Tro oglašuje, taj napreduje!

**Gumene pete i
Gumene potplate**

jeftinije i trajnije su nego od
kože! Najbolja zaštita protiv
vlage i zime!

ŽELJEZNE KREVETE

te razno željezno pokućstvo, bravarsku robu, vijke i zakovnice u svim mjerama
proizvadjaju, te drži stalno na sladištu. Najbolje kakvoće uz najsolidnije cijene.

„Z M A J“ INDUSTRIJA ŽELJEZNE ROBE D. D.
TELEFON 7-43. ZAGREB PETRINJSKA 3.
Posjetite našu stalnu izložbu.

DIONIČKO DRUŠTVO „MERKUR“

VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA

TELEFON:
17-95

ZAGREB - ILICA 31

PAPMERKUR
BRZOJAVI

Veletrgovina
pisaćeg, risaćeg, novinskog, te
omogućnog papira

Vlastiti proizvod
bilježnica, notesa, blokova i konfek-
cija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište
kuverata, te pisaćeg i risaćeg pribora

Metalokemika d. d.

za kemičke i rudarske proizvode

Zagreb

Strossmayerova ulica br. 6
Brzojavi: Metalokemika

Beograd

Kralja Petra ulica br. 62
Telefon interurb. 16-11

KOVINSKE i željezne polufabrikate
KOVINE i sve kovinske legure
KEMIKALIJE, osobito

modra galica

„TEVIT“

Poduzeće za elektroindustriju i trgovinu
Telefon 14-59 ZAGREB Gajeva ulica 15

Izvadjaju: Električna instalacija svi-
jetla, telefona, kućnih
zvonila i reklama

Preuzima: Uredjaje električ
centrala, pogona, prenose
sila, popravljaju sviju
vrsti električnih strojeva

GIDOL

NENATKRILJIVO SREDSTVO ZA ČIŠĆENJE SVIH VRSTI KOVINA
Čuvajte se patvorina! Jedini tvorničari: Zahtjevajte uvijek samo:
GRUBIĆ I DROBAC, tvornica kem.-tehn. proizvoda d. d., ZAGREB

GIDOL